

HRVATSKO DRUŠTVO ZA PRIMIJENJENU LINGVISTIKU

**STRANI JEZIK
U DODIRU
S MATERINSKIM
JEZIKOM**

UREDNICI:

MARIN ANDRIJAŠEVIĆ

YVONNE VRHOVAC

ZAGREB, 1992.

STRANI JEZIK U DODIRU S MATERINSKIM JEZIKOM

ZBORNIK RADOVA

Urednici:

Marin Andrijašević

Yvonne Vrhovac

Zagreb, 1992.

SADRŽAJ

<i>Dubravko Škiljan</i> Jezik i jezici.....	9
<i>Vladimir Ivir</i> Implicirani elementi kulture u izvornom tekstu i prijevodu.....	17
<i>Gordana Mikulić</i> Što je autor htio reći?.....	25
<i>Olga Škarić</i> Iskustvo čitanja.....	33
<i>Smiljana Narančić Kovač</i> Žanrovski pristup u nastavi jezika struke na fakultetima prirodnih znanosti - rezultati istraživanja.....	41
<i>Igor Gostl</i> Na izvorištima hrvatske leksikografije.....	51
<i>Damir Kalogjera</i> Jezik iznutra i izvana.....	63
<i>Yvonne Vrhovac</i> Može li se na satu stranoga jezika zanemariti materinski jezik?.....	67
<i>Sanja Čurković Kalebić</i> Upotreba materinskog jezika pri komunikacijskom pristupu učenju stranih jezika.....	75
<i>Nives Sironić Bonefačić</i> Uloga materinskog jezika u početnoj nastavi talijanskog jezika u osnovnoj školi.....	79
<i>Ana Pučar</i> Neka zapažanja u radu sa studentima koji uče strani jezik u funkciji struke.....	85
<i>Daša Marić</i> Problemi koji se javljaju pri izradi ESP materijala.....	91

ŽANROVSKI PRISTUP U NASTAVI JEZIKA STRUKE
NA FAKULTETIMA PRIRODNIH ZNANOSTI -
REZULTATI ISTRAŽIVANJA

Smiljana Narančić Kovač

Filozofski fakultet, Zagreb

Jedan je od aspekata rasprava predstavnika prirodnih i humanističkih znanosti o valorizaciji znanstvenog rada svakako i forma prezentacije istraživanja u znanstvenim časopisima. Sigurno je da u prirodnim znanostima postoji jači konsenzus oko formalnih konvencija priopćavanja znanstvenih rezultata. Međutim, te se konvencije u nas rijetko podučavaju, pa se znanja o njima najčešće prikupljaju individualno, stihijski i sekundarno, kroz praćenje znanstvene literature.

Poznavanje konvencija sa svoje strane olakšava praćenje znanstvene literature i čini ga efikasnijim. Osim toga, ono je jedan od preduvjeta uključivanja u međunarodnu znanstvenu zajednicu i jedan od preduvjeta uspješne komunikacije u njoj, a to je utoliko točnije što su konvencije žanrova znanstvene literature o kojima je ovdje riječ nadnacionalne i pripadaju obrazovanju svakog znanstvenika bez obzira na materinski jezik (usp. Widdowson, 1978: 54; Tarantino, 1991: 57).

Tematiziranje žanrova u okviru EST nastave postaje danas njezinim samorazumljivim dijelom (usp. Marshall, 1991: 3). Pod EST nastavom misli se na *English for Science and Technology*, što je u slobodnom prijevodu engleski u prirodnim i tehničkim znanostima. Za taj se aspekt EST nastave može reći da je očekivan korak u njezinu razvoju, pripremljen retoričkom analizom teksta i diskursa koja je dovela do tzv. diskursnog pristupa (*discourse approach* - Trimble, 1985). Takav se metodički pristup uvriježio u EST nastavi i u nas, pa su time stvorene pretpostavke za to da se u nastavu inkorporira i žanrovski pristup.

Poznato je da EST nastava uglavnom obuhvaća studente I. i II. godine, dakle one koji su tek na početku svoga trajnog bavljenja znanstvenim područjem. Mišljenja sam da su upravo oni populacija koja bi od žanrovskog pristupa u EST nastavi mogla imati i najviše koristi, kojoj bi se, naime, na taj način pomoglo da brže i efikasnije dolazi do relevantnih informacija u svom budućem studiju i radu.

Da bi se utvrdilo snalaze li se studenti prvih dvaju godina prirodnih znanosti u formaliziranom načinu izlaganja (usp. Swales, 1978: 47) i raspolažu li predznanjima na koja se moguće osloniti pri obradi žanrova znanstvene literature (usp. Mackay i Mountford, 1978: 9), provedeno je istraživanje koje je

obuhvatilo 232 studenta prvih dvaju godina fizike i kemije Prirodoslovno-matematičkog fakulteta u Zagrebu.

Oni su zamoljeni da ekstrahiraju potrebne informacije iz teksta o Lavoisierovu otkriću zakona o održanju tvari u kemijskim reakcijama i pobijanju flogistonske teorije (Dadić, 1875: 201-203) i da koristeći te podatke koncipiraju znanstveni članak za znanstveni časopis u skladu s nama suvremenim konvencijama. Studenti su također popunili upitnik o svojim ranijim susretima s ovim žanrom.

Žanr znanstvenog članka odabran je kao ogledni zato što je jedna od izrazito formaliziranih i strogo retorički strukturiranih diskursnih cjelina, žanr koji se osim toga odlikuje karakterističnom raščlambom u dijelove (usp. Van Dijk, 1980: 119-120; Swales, 1981: 1). Te njegove osobine omogućile su višeslojno vrednovanje studentskih radova.

Studenti su preliminarno podijeljeni u tri grupe. U prvu, A grupu ušli su studenti druge godine koji su imali kratku poduku o žanru unutar jednosemestralnog kolegija *Metode znanstvenog rada*, koji studenti druge godine kemije slušaju kao dio programa matičnog studija. Njih je bilo 36. B grupu čini preostalih 58 studenata druge godine, a C grupu 138 studenata prve godine (usp. tablicu 1).

Tablica 1. Odgovori u upitniku o susretu sa znanstvenim člankom iskazani brojem i postotkom studenata za svaku grupu zasebno.

	A grupa: 36 studenata		B grupa: 58 studenata		C grupa: 138 studenata	
	Broj stud.	%	Broj stud.	%	Broj stud.	%
1. Izvan nastave engl. jezika	25	69,44	36	62,07	85	61,59
Od toga:						
a) znanstv. časopis	18	72,00	13	36,11	16	18,82
b) popular.-znanstv.	4	16,00	26	72,22	79	92,94
c) udžbenik	2	8,00	2	5,55	6	7,06
2. Na nastavi engl. jezika	31	86,11	41	70,69	112	81,16
Od toga:						
a) fakultet	31	100,00	33	80,49	63	56,25
b) srednja škola	10	32,26	25	60,98	84	75,00

U tablici 1 prikazani su odgovori studenata na pitanja o ranijem susretu sa znanstvenim člankom i to apsolutnim i relativnim frekvencijama. Analiza tih rezultata pokazuje da im žanr ne bi trebao biti nepoznat; naime, znatan je broj onih koji tvrde da su se sa znanstvenim člankom susretali izvan EST nastave. Međutim, u potvrdu ovakvih odgovora studenti B i C grupe mahom navode popularnoznanstvene publikacije, što upućuje na to da ne prepoznaju znanstveni članak u svojoj lektiri, za razliku od A grupe. I odgovori na isto pitanje o EST nastavi to potvrđuju. Ipak, zanimljivo je uočiti da studenti u sve tri grupe izjavljuju da se sa stručnom literaturom (bez obzira na žanr) češće susreću na

nastavi engleskog jezika nego izvan nje, tako da se EST nastava pojavljuje kao važno mjesto susreta s relevantnim diskursom.

Tablica 2. Rezultati: Prisutnost pojedinih obilježja iskazan brojem i postotkom studenata za svaku grupu zasebno.

	A grupa: 36 studenata		B grupa: 58 studenata		C grupa: 138 studenata	
	Broj stud.	%	Broj stud.	%	Broj stud.	%
I. Odabir inf.	36	100,00	58	100,00	132	95,65
a)	20	55,56	30	51,72	55	39,86
b)	16	44,44	28	48,28	77	55,80
2. Naslov	32	88,89	51	87,93	95	68,84
a)	23	63,89	48	82,76	79	57,25
b)	8	22,22	3	5,17	16	11,59
II. Raščlamba						
3. a) sažetak	7	19,44	4	6,90	2	1,45
b) uvod	36	100,00	55	94,83	137	99,28
c) metoda	9	25,00	16	27,59	28	20,28
d) opis eksp.	30	83,33	24	41,38	33	23,91
e) rezultati	25	69,44	20	34,48	36	26,09
f) diskusija	25	69,44	43	74,14	75	54,35
g) zaključak	36	100,00	56	96,55	123	89,13
h) popis lit.	12	33,33	5	8,62	1	0,72
III. referiranje	26	72,22	39	67,24	95	68,84
5. »oprema«	20	55,56	9	15,52	18	13,04
a)	14	38,89	8	13,79	11	7,97
b)	6	16,67	1	1,72	7	5,07
IV. stil	27	75,00	29	50,00	50	36,23
7. metajezik	20	55,56	9	15,52	16	11,59
V. i) zn. članak	30	83,33	13	22,41	28	20,29
ii) referat	2	5,56	13	22,41	30	21,74
iii) udžbenik	3	8,33	16	27,59	25	18,12
iv) popul.-zn.	-	-	12	20,69	31	22,46
v) novinarski	1	2,78	2	3,45	11	7,97
vi) usmeno izl.	-	-	2	3,45	10	7,25
vii) ostalo	-	-	-	-	3	2,17

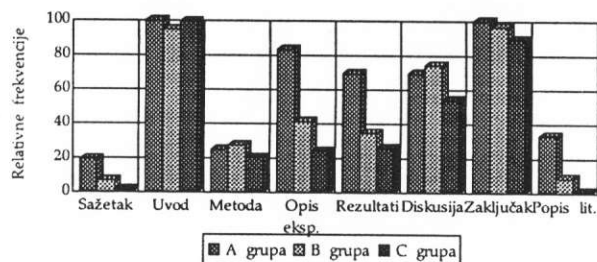
Analiza rezultata studentskih radova provedena je s obzirom na pet grupa obilježja, a rezultati su prikazani u tablici 2. Načelno se može reći da su grupe B i C pokazale vrlo slične rezultate koji se znatno razlikuju od rezultata A grupe. Primjerice, u petoj grupi obilježja procijenjen je žanr kojemu su pojedini koncepti najbliži. Vidimo tako da su zadatak uspješno riješili vrlo slični postoci studenata u B i C grupi, ali znatno veći postotak u A grupi. I drugi su žanrovi

podjednako zastupljeni u grupama B i C, dok se u A grupi vrlo rijetko pojavljuju.

Osim toga, grafički prikaz prisutnosti pojedinih dijelova u konceptu također upućuje na iznimnost rezultata A grupe nasuprot preostalim dvama grupama koje su međusobno slične (usp. sliku 1).

Zanimljivo je i to da je A grupa za rješavanje zadatka trebala dvostruko manje vremena nego ostali.

Sl. 1. Prisutnost dijelova znanstvenog članka u konceptima A, B i C grupe. Prema tablici 2.

Radi daljnje analize rezultata formirane su četiri grupe prema žanru kojem pripadaju pojedini radovi, i to tako da u A (i) grupu ulaze radovi studenata iz A grupe koji su koncipirali znanstveni članak; u B+C (i) grupu odgovarajući radovi iz tih dviju grupa; a u B (ii-vii) grupu i u C (ii-vii) grupu ulaze ostali radovi iz odgovarajućih grupa B i C (usp. tablicu 3).

Tako se mogu uspoređivati rezultati s jedne strane, dviju, uvjetno rečeno, uspješnijih grupa i, s druge strane, rezultati dviju grupa koje nisu koncipirale traženi žanr.

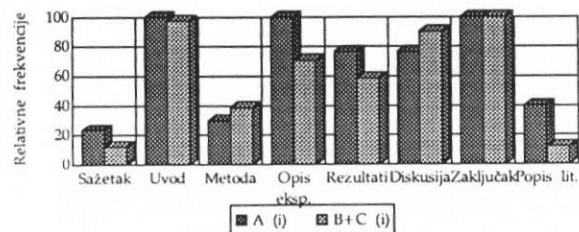
Usporedba rezultata dviju grupa studenata koji su koncipirali znanstveni članak (s lijeve strane tablice 3) pokazala je da su studenti koji su na nastavi podučavani o žanru znanstvenog članka, iako ne znatno, ali ipak nešto cjelovitije riješili zadatak i pokazali bolje snalaženje u njemu.

Tablica 3. Prisutnost pojedinih obilježja iskazan brojem i postotkom studenata podijeljenih u grupe prema žanru koncipiranoga članka.

		(i) znan. članak				(ii-vii) ostalo							
		A (i)		B + C (i)		B gr. (ii-vii)		C gr. (ii-vii)					
		[30]	[13+28=41]	[45]	[110]	St.	%	St.	%				
I.													
1.	Odabir inf.	30	100,00	41	100,00	45	100,00	104	94,55				
	a)	16	53,33	11	26,83	24	53,33	50	45,45				
	b)	14	46,67	30	73,17	21	46,67	54	49,09				
2.	Naslov	28	93,33	41	100,00	38	84,44	69	62,73				
	a)	20	66,67	31	75,61	36	80,00	60	54,55				
	b)	8	26,67	10	24,39	2	4,44	9	8,18				
II.													
3.	Raščlamba												
	a) sažetak	7	23,33	5	12,20	1	2,22	-	-				
	b) uvod	30	100,00	40	97,56	42	93,33	110	100,00				
	c) metoda	9	30,00	16	39,02	11	24,44	17	15,45				
	d) opis eksp.	30	100,00	29	70,73	14	31,11	14	12,73				
	e) rezultati	23	76,67	24	58,54	13	28,89	19	17,27				
	f) diskusija	23	76,67	37	90,24	31	68,89	49	44,55				
	g) zaključak	30	100,00	41	100,00	43	95,56	95	86,36				
	h) popis lit.	12	40,00	5	12,20	1	2,22	-	-				
III.													
4.	referiranje	22	73,33	35	85,37	27	60,00	72	65,45				
5.	»oprema«	18	60,00	15	36,59	4	8,89	8	7,27				
	a)	12	40,00	9	21,95	4	8,89	6	5,45				
	b)	6	20,00	6	14,63	-	-	2	1,82				
IV.													
6.	stil	24	80,00	34	82,93	17	37,78	28	25,45				
7.	metajezik	19	63,33	20	48,78	1	2,22	4	3,64				

To se može vidjeti i na histogramu raščlambe koncepta, na slici 2. Naime, studenti A (i) grupe, za razliku od svojih također uspješnih kolega u B+C (i) grupi uključuju u većem postotku svaki od osam glavnih dijelova žanra osim metode (koja se može uklopiti u opis eksperimenta) i diskusije o kojoj će biti riječi kasnije. Zanimljiva je i razlika u učestalosti pojavljivanja npr. popisa literature.

Sl. 2. Prisutnost dijelova znanstvenog članka u konceptima A (i) grupe i B+C (i) grupe
Prema tablici 3.

Još je jedna potvrda veće uspješnosti A (i) grupe poligon frekvencija broja prisutnih dijelova u konceptu (slika 3):

Sl. 3. Poligon frekvencija dijelova znanstvenog članka u konceptima A (i) grupe i B+C (i) grupe

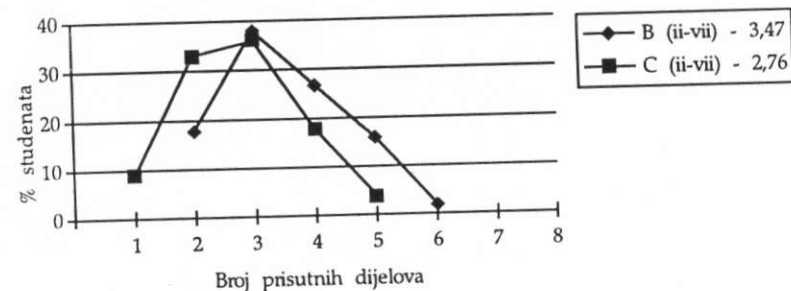

Na njemu se vidi da se frekvencije grupiraju oko većih vrijednosti u A (i) grupi, nego u B+C (i) grupi. To se također vidi i po prosjeku: 5,43 dijela po konceptu u A (i) grupi, dok je u B+C (i) grupi prisutno prosječno 4,85 dijelova znanstvenog članka po konceptu.

Iz toga slijedi da je tematiziranje žanra na nastavi, pa makar i vrlo kratko, rezultiralo ipak potpunijim respektiranjem formalnih odrednica njegove strukture.

Usporedba rezultata drugih dviju grupa, grupa B (ii-vii) i C (ii-vii), koje su koncipirale radove u otklonu od ciljanoga žanra (usp. tablicu 3), pokazuje da su radovi studenata druge godine rangirani nešto više nego radovi studenata prve godine. Ipak, obje grupe pokazuju tendenciju prema tročlanim konceptima, što se vidi na slici 4.

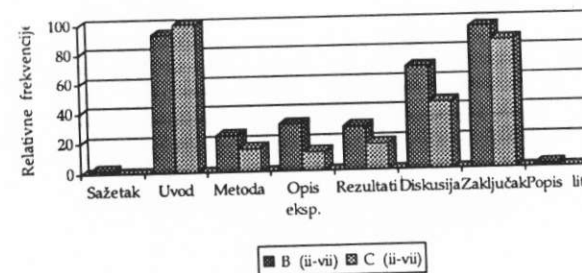
Sl. 4. Poligon frekvencija dijelova znanstvenog članka u konceptima B (ii-vii) grupe i C (ii-vii) grupe.

Vidimo da se frekvencije grupiraju oko vrijednosti 3 i 4 za B (ii-vii) grupu (druga godina) i oko vrijednosti 2 i 3 za C (ii-vii) grupu (prva godina), a prosječno je u konceptima prisutno 3,47 u B (ii-vii) grupi, odnosno 2,76 dijelova u C (ii-vii) grupi.

Iz histograma pak (slika 5) vidimo da su ta tri karakteristična dijela uvod, diskusija i zaključak, što neodoljivo podsjeća na naputak iz osmogodišnje škole o podjeli sastavaka na »uvod, razradu i zaključak«. Naime, ovdje u kategoriju diskusije ulaze dijelovi u konceptu koji predviđaju argumentativni tekst širega raspona.

Sl. 5. Prisutnost dijelova znanstvenog članka u konceptima B (ii-vii) grupe i B+C (ii-vii) grupe
Prema tablici 3.

Usprkos ovako na prvi pogled »lošim« rezultatima u obje grupe, pogrešno bi bilo zaključiti da su studenti izostavljali tematske elemente zato što nisu razvili raščlambu teksta. Naprotiv, izrazito su uspješno vršili odabir informacija. Stoga se može ustvrditi da su studenti objiju grupa samo pokazali nesnalaženje kada je dobro odabrane informacije trebalo na odgovarajući način smjestiti u konvencionalnu žanrovsku shemu.

Dakle, može se zaključiti da većina studenata I. i II. godine prirodnih znanosti ne poznaje dovoljno formalne osobine znanstvenog članka iako pokazuje dobro razumijevanje problema i sposobnost povezivanja relevantnih informacija u argumentativni tekst.

Drugim riječima, oni posjeduju potrebna predznanja koja im, sistematizirana, dopunjena i osmišljena kroz EST nastavu omogućuju da bez većih problema usvoje formalne osobine pojedinih žanrova znanstvene literature.

U tu svrhu nije nužno bitno modificirati nastavne metode koje su u praksi u nas već prisutne, niti unositi bitne izmjene u nastavne materijale kojima već raspolazemo, a rezultati žanrovskog pristupa bili bi višestruko korisni.

Literatura

- Dadić, Žarko (1975): *Razvoj matematike: Ideje i metode egzaktnih znanosti u njihovu povijesnom razvoju*. Zagreb: Školska knjiga.
- Mackay, Ronald i Alan J. Mountford (1978): »The Teaching of English for Special Purposes: Theory and Practice.« U: Ronald Mackay i Alan Mountford (ur.): *English for Specific Purposes*. London: Longman Group Limited, str. 2-20.
- Marshall, Stewart (1991): »A Genre-Based Approach to the Teaching of Report-Writing.« *English for Specific Purposes*. Vol. 10, br. 1, str. 3-13.
- Swales, John (1978): »Writing 'Writing Scientific English'.« U: Ronald Mackay i Alan Mountford (ur.): *English for Specific Purposes*. London: Longman Group Limited, str. 43-55.
- Swales, John (1981): *Aspects of Article Introductions*. Aston ESP Research Reports No 1. Language Studies Unit, The University of Aston in Birmingham.
- Tarantino, Maria (1991): »English for Science and Technology: A Quest for Legitimacy.« U: *English for Specific Purposes*. Vol. 10, br. 1, str. 47-60.
- Trimble, Louis: (1985): *English for Science and Technology: A discourse approach*. Cambridge: Cambridge University Press. (Reprint 1989).
- Van Dijk, Teun A. (1980): *Macrostructures: An Interdisciplinary Study of Global Structures in Discourse, Interaction and Cognition*. Hillsdale, Ney Jersey: Lawrence Erlbaum Associates.
- Widdowson, H.G. (1978): *Teaching Language as Communication*. (8. otisak 1990). Oxford: Oxford University Press.

Smiljana Narančić Kovač

THE GENRE-BASED APPROACH IN EST TEACHING - RESEARCH RESULTS

Abstract

The genre-based approach in EST teaching makes it possible for students to acquire knowledge on the conventions that facilitate and improve dealing with and keeping up with scientific literature efficiently. The results of research involving 232 students of physics and chemistry show that although the freshmen and sophomores in natural sciences are mostly not familiar with the conventional formal features of the scientific genres, they, nevertheless, possess previous knowledge that presents a sound bases for further learning. Besides, the state of the art in EST teaching methods in Croatia - which incorporate text and discourse interpretation in accordance with the current achievements in ESP teaching - permits the uncomplicated introduction of the genre-based approach. This would require neither major modifications of the teaching methods which have taken root, nor any considerable transformation of the existing teaching materials.